

Marijan Brecelj

Pomen razširitve izvršnega odbora Osvobodilne fronte v septembru 1944

V 15. številki Slovenskega poročevalca oktobra 1944 je izšel sklep izvršnega odbora Osvobodilne fronte, ki sta ga podpisala predsednik Josip Vidmar in sekretar Boris Kidrič:

»1. Glede na dejstvo dovršenega razvoja Osvobodilne fronte v enotno politično vseljudsko osvobodilno gibanje slovenskega naroda in glede na potrebo organizacijskega oddvajanja političnega vodstva od organov narodne oblasti se Izvršni odbor Osvobodilne fronte razširi z naslednjimi, v Sloveniji živečimi, prisotnimi člani nekdanjega Vrhovnega plenuma Osvobodilne fronte in z naslednjimi začetnimi vidnimi graditelji Osvobodilne fronte: dr. Aleksej Bebler, Julij Beltram, dr. Darko Černež, Josip Jeras, Stane Kovač, Boris Kraigher, Maks Krmelj, Ivan Maček, Miha Marinko, Angela Ocepek, Franc Svetek, dr. Makso Šnuderl, Tone Toman, Edmund Turnher, dr. Lado Vavpetič in Jože Zemljak.

2. Potrditev te razširitve oziroma redno izvolitev Izvršnega odbora Osvobodilne fronte bo v svojem času izvedel zbor izvoljenih delegatov političnih organizacij Osvobodilne fronte.«

Na zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju dne 3. oktobra 1943 je bil izvoljen in konstituiran izvršni odbor Osvobodilne fronte v tejle sestavi: predsednik Josip Vidmar, podpredsedniki: Edvard Kardelj, Edvard Kocbek, Josip Rus, sekretar Boris Kidrič, člani: dr. Marijan Brecelj, Tone Fajfar, Franc Leskošek, France Lubej, Zoran Polič. Vsi imenovani so bili člani že dotedanjega izvršnega odbora Osvobodilne fronte. Tako konstituiran izvršni odbor Osvobodilne fronte je bil sočasno imenovan kot predsedstvo 120-članskega Slovenskega narodnoosvobodilnega odbora, se pravi prvega slovenskega parlamenta, ki je v isti sestavi predstavljal vrhovni plenum Osvobodilne fronte slovenskega naroda kot najvišje politično vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja na Slovenskem.

Na seji 3. februarja 1944 je bil predlagan za novega člana izvršnega odbora Osvobodilne fronte in sočasno za člana predsedstva Slovenskega narodnoosvobodilnega odbora France Bevk kot viden slovenski kulturni in politični delavec ter predstavnik narodnoosvobodilnega sveta za Slovensko Primorje. Slovenski narodnoosvobodilni svet je na prvem zasedanju v Črnomlju dne 19. februarja 1944 sprejel odlok o spojitvi narodnoosvobodilnega sveta za Slovensko Primorje z organi slovenske narodne oblasti in v 2. členu določil, da se predsedstvo Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta (IOOF) izpopolni s članom iz Slovenskega Primorja, tako da se s tem zviša število 10 članov predsedstva SNOS (IOOF), določenih v točki II/11 sklepa zbora odposlancev slovenskega naroda z dne 3. oktobra 1943 o predstavnstvu in vodstvu slovenskega

narodnoosvobodilnega boja itd., na 11 članov. Z razširitvijo izvršnega odbora Osvobodilne fronte, ki je bila sprejeta na seji IOOF dne 23. septembra 1944 in objavljena z zgoraj navedenim sklepom v Slovenskem poročevalcu oktobra 1944, je celotno število IOOF¹ doseglo 27 članov.

V zvezi z razširitvijo izvršnega odbora Osvobodilne fronte je predvsem potrebno osvetliti notranjepolitične dogodke in dejanja, ki so se dogodili v septembra 1944 in ki pojasnjujejo pomembnost tega političnega akta na osnovi ocenitev, do kakršnih smo prišli takrat (ocenitev političnega in vojaškega položaja v tem času v svetu in Jugoslaviji ni predmet tega sestavka). Omeniti je treba II. zbor aktivistov Osvobodilne fronte, seje izvršnega odbora Osvobodilne fronte v septembru 1944 in njeno tedanjo publicistično dejavnost.

II. zbor aktivistov Osvobodilne fronte, ki je bil 4. septembra 1944 v Črnomlju in na katerem so se zbrali predstavniki iz vseh slovenskih pokrajin, spada po svojem političnem pomenu med dejanja, ki razčiščujejo celotno politično problematiko takratnega obdobja narodnoosvobodilne vojne in pojasnjujejo pomen razširitve izvršnega odbora Osvobodilne fronte. Ta zbor se je posvetil predvsem vprašanju dosledne demokratizacije Osvobodilne fronte in njenega razvoja kot vsenarodne organizacije z vsemi potrebnimi institucijami, ki jih terja organizirana politična sila. Osvobodilna fronta naj se ne združuje več z organi ljudske oblasti, ampak naj se povsod na osvobojenem ozemlju, kjer obstajajo narodnoosvobodilni odbori, od njih loči kot politična organizacija s svojim lastnim vodstvom.

Ta širok politični zbor je mnogo pripomogel k nadaljnji aktivizaciji osnovnih ljudskih množic, k pojmovanju širine Osvobodilne fronte, dviganju ljudske samozavesti in pobude in razvijanju čuta odgovornosti pri sprejemanju dolžnosti v političnih organizacijah in organih oblasti. Sprejeli smo stališče, da morajo te funkcije prevzemati domačini, ker so se že kazale slabe posledice tako imenovanih »uvoženih« aktivistov. Zbor se je posebej bavil z nalogami graditve narodne oblasti in se podrobno seznanil z njeno organizacijo ter načinom vodstva oblastvenih in upravnih zadev. — Ne da bi razpravljal o sami razširitvi izvršnega odbora Osvobodilne fronte, je ta zbor s svojo razpravo in sklepi vsebinsko vsekakor v celoti podprl tako politiko vodstva slovenskega narodnoosvobodilnega in revolucionarnega gibanja, kakršna se je manifestirala v njegovi odločitvi o razširitvi IOOF.

Na seji izvršnega odbora OF dne 18. septembra 1944 smo na osnovi mnogih poprejšnjih razgovorov med člani izvršnega odbora, člani vrhovnega ple- numa Osvobodilne fronte in mnogimi drugimi političnimi delavci, prav tako pa tudi na osnovi omenjenega II. zbora aktivistov OF, analizirali politično delo Osvobodilne fronte. Referat o tem je imel Boris Kidrič. Šlo je za vprašanje utrditve dotodanjih organizacijskih oblik Osvobodilne fronte, požitve dejavnosti njenih političnih odborov, za njihovo večjo notranjo trdnost v boju proti sovražniku, ki se bo skušal vanjo vrivati prav zato, ker je odprt boj z njo izgubil. Odbori Osvobodilne fronte bi morali postati močnejši politični dejavniki in si v celoti priboriti vodstveno vlogo v slovenskem javnem življenju. Osvobodilna fronta bi morala posredno in stvarno pomagati nastalim organom ljudske oblasti. V svojem referatu je Edvard Kardelj pojasnjeval Titov razglas o pozivu vsem švabobrancem, belogardistom, skrivačem in vsem, ki kakorkoli podpirajo okupatorja, da se predajo do 15. septembra 1944 narodnoosvobodilni vojski. V tej zvezi je poudaril tudi nujnost široke akcije za jasno politično diferenciacijo in za utrditev organizacij Osvobodilne fronte in nji-

hovich vodstev. S sočasno odločno politiko kaznovanja vseh, ki niso poslušali poziva na predajo, je bilo nujno utrjevati Osvobodilno fronto kot splošno in široko narodnopolitično organizacijo slovenskega naroda in ji zagotoviti tak vsenarodni značaj v vodstvih in to od terenskih organizacij OF do njenega narodnega vodstva z izvršnem odboru Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Na dan 23. septembra 1944 sta bili na bazi 20 na Rogu dve pomembni seji izvršnega odbora Osvobodilne fronte. Prva je bila v sestavi prvotnega izvršnega odbora. Na tej je bil sprejet sklep o razširitvi izvršnega odbora, tako da bi pritegnili nove člane, ki smo jih prej našteli. Boris Kidrič je v zvezi z osnovnimi političnimi in organizacijskimi smernicami, ki so bile podrobno preučene na seji 18. septembra 1944, ugotovil, da moramo imeti ta čas za konec združevanja vseh pozitivnih političnih tokov na Slovenskem v Osvobodilni fronti. Glede na bližajočo se zmago narodnoosvobodilnega boja in spričo vse popolnejše graditve in utrditve ljudske oblasti pa terja ta čas tudi ločitev političnega vodstva Osvobodilne fronte od vodstva oblastvenih in izvršilnih organov nove ljudske oblasti na Slovenskem. Merilo za pritegnitev novih članov v izvršni odbor Osvobodilne fronte je pokazal njeno dejansko širino, kakršna je nastajala in se utrdila v svojem razvoju od ustanovitve leta 1941 do tega časa. V izvršni odbor Osvobodilne fronte so bili predlagani prvotni člani vrhovnega plenuma OF iz leta 1941 in posamezni že znani predvojni revolucionarni in politični javni delavci, ki so se od ustanovitve Osvobodilne fronte vodstveno udeleževali političnega in vojaškega dela med narodnoosvobodilnim bojem.

Druga seja je bila istega dne. Na njej so poleg članov starega izvršnega odbora bili prisotni od predlaganih novih članov tile: dr. Makso Šnuderl, dr. Lado Vavpetič, France Svetek, Ivan Maček, Edmund Turnher, Boris Kraigher, Jože Zemljak, Josip Jeras, Tone Toman, Angela Ocepek.

Na tej seji, ki jo je vodil predsednik Josip Vidmar, je Edvard Kardelj razložil notranjepolitično situacijo in govoril o novih smernicah glede organizacije Osvobodilne fronte. Ker je sovražnik izgubil zunanjepolitične položaje, se skuša vriniti v Osvobodilno fronto, da bi si prikrito ohranil v bodoče vsaj ekonomski položaj. Boris Kidrič je podrobneje govoril o organizaciji Osvobodilne fronte kot vsenarodni politični stranki in v imenu dotedanjega prvotnega izvršnega odbora Osvobodilne fronte predložil seznam novih članov, s katerimi se razširja najvišji izvršni organ političnega vodstva slovenskega naroda. Glede na celoten razvoj narodnoosvobodilnega gibanja, v katerem je bilo sočasno vedno občutiti boj za enotnost Osvobodilne fronte, tako vodstva kot osnovnih ljudskih množic, je njen predsednik ob tej priložnosti še posebej poudaril, da pomeni vstop v izvršni odbor za vsakega od novih članov, posebno pa za tiste, ki so sodelovali v vrhovnem plenumu kot predstavniki posameznih političnih skupin, soglasje za enotnost Osvobodilne fronte in to ne samo glede splošne politične linije, ampak tudi v organizacijskem pogledu. Vsak od prisotnih članov, ki vstopa v tako razširjeni izvršni odbor, se odreka snovanju samostojnih političnih grupacij in sprejema Osvobodilno fronto kot bodočo osnovo slovenskega političnega in ekonomskega življenja. Po zapisniku te seje so ugotovitve in sklepe izrazili takole: »V debati, ki se je razvila po teh referatih, se v celoti potrdijo misli, ki so jih ti vsebovali. Vsi navzoči sprejmejo svoja mesta v izvršnem odboru in se strinjajo z osnovnimi smernicami referata tovariša Kardelja in Kidriča in s pozivom predsednika. Napravljen je bil sklep, da je po 15. septembru 1944 treba v Osvobodilni fronti zapreti vrata

predvsem predstavnikom tistih političnih frakcij, ki so špekulativno stali ob strani, prav tako pa posameznikom, ki so oportunistično lavirali med okupatorjem in Osvobodilno fronto, ne pa zapirati vrat osnovnim ljudskim množicam, kolikor te iz raznovrstnih razlogov še niso vključene v Osvobodilno fronto. Treba je ustvariti enotnost v smislu sprostitev demokratičnih sil in stremeti za tem, da postane Osvobodilna fronta bodoča politična formacija in politična organizacijska oblika slovenskega političnega in ekonomskega življenja.«

Na seji izvršnega odbora 24. septembra 1944, na kateri so sodelovali v glavnem isti člani kakor na seji prejšnjega dne (tovariš Edvard Kardelj je bil na poti v vrhovni štab), so razpravljali o vprašanih pravih pojmovanja zaprtih vrat in priprav na volitve v odbore Osvobodilne fronte. Kritično so ocenili delo nekaterih naših aktivistov zaradi premajhne aktivizacije širokih ljudskih množic in nezadostnega upoštevanja Osvobodilne fronte kot široke vsenarodne politične organizacije. Sklenili so pospešiti volitve v vodstva Osvobodilne fronte na terenu in poudarili potrebo pritegnitve domačinov v odbore Osvobodilne fronte. Sklenili so tudi o vseh vprašanih, ki so bila v zvezi z utrditvijo organizacij Osvobodilne fronte in v zvezi z izvršeno razširitvijo izvršnega odbora OF napisati okrožnico vsem organizacijam z natančnimi navodili za volitve v odbore OF. Na seji 18. septembra 1944 je bilo dogovorjeno, da Boris Kidrič pripravi svoj referat o Osvobodilni fronti za posebno brošuro. Celotnemu takratnemu partizanskemu tisku je bilo naročeno, da posveča čim več pozornosti organizaciji Osvobodilne fronte.

V zvezi z dokumenti o razširitvi izvršnega odbora Osvobodilne fronte, ki smo jih navedli, je treba še posebej opozoriti na članek, ki ga je napisal Boris Kidrič v 15. številki Slovenskega poročevalca oktobra 1944. Razširitev izvršnega odbora je v njem označil takole:

1. kot »manifestacijo, ponovno manifestacijo, da je Osvobodilna fronta popolnoma enotna in da je edina politična sila na Slovenskem, ki ima sedaj in v bodoče pravico predstavljati slovensko politično življenje in govoriti v imenu slovenskega naroda«;

2. kot »dokaz, da ni nihče, ki ga niso pristnemu patriotičnemu čustvovanju diametralno nasprotno špekulacije zavedle do napačnih korakov, doživel usode Kerenskega, ker je sodeloval v Osvobodilni fronti« in

3. kot »nazoren izraz dejstva, da se je demokratični proces, ki zrcali slovenski nacionalni preporod na temelju ljudskih sil našega naroda, uspešno dovršil tudi v vrhovih«.

Vse, kar sem doslej rekel, ponazoruje politične razmere, kakršne smo videli v septembru 1944 ob razširitvi izvršnega odbora Osvobodilne fronte. Za pravilno razumevanje tega politično vsekakor izredno važnega dejanja v osvobodilnem gibanju slovenskega naroda je potrebno opozoriti na prvotni politični osnutek Osvobodilne fronte, kakršen je bil sestavljen v letu 1941, kakor tudi označiti razdobje graditve ljudske oblasti na Slovenskem v letu 1944.

Ustanovne skupine Osvobodilne fronte, ki so na pobudo in pod vodstvom Komunistične partije Slovenije sestavljale po svojih predstavnikih politično vodstvo Osvobodilne fronte — napredni sokoli, krščanski socialisti, slovenski kulturni delavci — so že takoj v pričetku organiziranega dela sprejeli koncept Komunistične partije Slovenije, da Osvobodilna fronta pritegne v svoje vrste predstavnike vseh bivših političnih strank in frakcij ter drugih političnih in družbeno-političnih organizacij, ki se niso priključile okupatorju in ki niso sledili izdajalski jugoslovanski vladi ali posameznim voditeljem slovenskih

kakor jugoslovanskih političnih strank. Po 22. juniju 1941 je bilo 18 skupin, ki so po svojih predstavnikih organizirano sodelovale v Osvobodilni fronti in od katerih je večji del sestavljal vrhovni plenum Osvobodilne fronte že v letu 1941. Najpomembnejši med temi skupinami — poleg ustanovnih seveda — so bile: Zveza kmečkih fantov in deklet (Ivan Nemec, Ferdo Godina), Kmečko-delavska stranka (dr. Lado Vavpetič), gibanje »Stara pravda« (ing. Črtomir Nagode in profesor Kobilica), Socialdemokratske (amsterdamske) strokovne organizacije (Franc Svetek), privrženci Socialistične stranke Jugoslavije (lokalne organizacije brez enotnega vodstva), tako imenovana ministrska skupina (ing. Dušan Srnc, dr. Drago Marušič, dr. Fran Novak), stara Slovenska ljudska stranka (dr. Anton Breclj, dr. Ivan Stanovnik), skupina aktivnih oficirjev bivše jugoslovanske vojske (kapetan Socerb Božič), skupina štajerskih emigrantov (dr. Makso Šnuderl), Društvo slovenskih dobrovoljcev (Josip Jeras), frakcija Samostojne demokratske stranke (dr. Darko Černej), Jugoslovanska ženska zveza — sekcija Ljubljana (Angela Vode), Neodvisni sindikati (Franc Leskošek). Poleg teh se je vključilo v Osvobodilno fronto še več drugih kulturnih, športnih in poklicnih organizacij ter društev, tako da so posamezni funkcionarji in predstavniki izkoristili te organizacije in društva za osnovo pri množičnem pridobivanju članstva za Osvobodilno fronto.

Z redkimi izjemami (npr. ing. Črtomir Nagode od »Stare pravde«) so vse navedene skupine ali njihovi predstavniki ostali zvesti programu Osvobodilne fronte v vsej dobi narodnoosvobodilne vojne in sprejeli zamisel Osvobodilne fronte kot enotne vsenarodne politične organizacije. Zamisel enotnosti Osvobodilne fronte kot vsenarodne politične organizacije, ki jo je od vsega začetka dosledno zagovarjala Komunistična partija Slovenije, je bilo treba prvenstveno izvesti med ustanovnimi skupinami. Prvo dobo narodnoosvobodilnega gibanja nekako do konca leta 1942 označujemo glede vodstva in organizacije Osvobodilne fronte kot dobo koalicije med ustanovnimi skupinami, čeprav je te že od vsega začetka vezal popolnoma jasno načrtan in enoten program tako narodne kakor socialne osvoboditve slovenskega naroda. Koalicijski sestav se je tudi v tej dobi kazal le v sestavi političnega vodstva Osvobodilne fronte, v posameznih teritorialnih vodstvih, v vodstvih množičnih in drugih organizacij (mladina, ženske, ljudska pomoč, narodna zaščita itd.) kakor tudi v članstvu glavnega poveljstva in v nekaterih drugih pomembnejših vojaških organih. Ob taki ugotovitvi je treba seveda takoj reči, da so se organizacije Osvobodilne fronte ustanovljale po načelu enotnega članstva brez diferenciacije po ustanovnih skupinah. Iz tega sledi, da se je ideja enotnosti Osvobodilne fronte kot vsenarodne politične organizacije pričela izvajati ob samem začetku narodnoosvobodilnega boja. Proces v smislu organizacijske enotnosti se je v vodstvu Osvobodilne fronte razvijal postopno. Izkušnje prvega leta oboroženega boja, prva osvobojena ozemlja v letu 1942, nastanek bele garde, krepitev partizanske vojske, sprejem ideje enotnosti Osvobodilne fronte s strani najširših ljudskih množic, so bile okoliščine, ki so po italijanski ofenzivi v poletju 1942 postavile pred vodstva ustanovnih skupin vprašanje konkretnega političnega akta, ki naj manifestativno uresniči idejo enotnosti osvobodilne fronte tudi v njenem vrhu. Temeljita posvetovanja med predstavniki ustanovnih skupin so privedla do znane dolomitske izjave spomladi 1943, nato je bil še zelo pomemben I. zbor aktivistov na Pugledu ob drugi obletnici Osvobodilne fronte aprila 1943. Tako se je proces spajanja vseh ustanovnih skupin v enotno Osvobodilno fronto v vrhu končal. S tem je bil vsekakor storjen odločilni korak, ki je pospešil ves

nadaljnji vojaški in politični boj na Slovenskem ter pomembno vplival na krepitev enotne vsenarodne politične organizacije.

Razširitev izvršnega odbora v septembru 1944 pomeni pri razvoju, kakršen je bil glede kovanja politične enotnosti osvobodilnega in revolucionarnega gibanja, dosledno izvedbo zamisli, ki je bila sestavljena že leta 1941, in logičen konec procesa, ki je dejansko potekal med samim narodnoosvobodilnim bojem. Novi člani izvršnega odbora so kot posamezniki s svojo osebno politično preteklostjo in udeležbo v narodnoosvobodilnem gibanju in kot predstavniki posameznih političnih strank in frakcij manifestirali program Osvobodilne fronte v smislu njene enotnosti. Iz vrst Komunistične partije Slovenije so to bili najvidnejši politični delavci: dr. Aleksej Baebler, Boris Kraigher, Ivan Maček, Miha Marinko, Angela Ocepek, od članov prvega vrhovnega plenuma Osvobodilne fronte dr. Darko Černej, Josip Jeras, Franc Svetek, dr. Makso Šnuderl, dr. Lado Vavpetič, nadalje Tone Toman in Stane Kovač, predvojna in medvojna vodilna politična delavca Jugoslovanske strokovne zveze, delavske sindikalne organizacije krščanskih socialistov, Jože Zemljak iz izobraženskih vrst krščanskih socialistov, Edmund Turnher, predstavnik naprednih sokolov, Julij Beltram, viden politični delavec v Slovenskem Primorju in Maks Krmelj, kmet, znan organizator odpora na Gorenjskem.

Ta politični akt je bil dokaz načrtnosti in doslednosti politike, ki jo je pod intenzivnim vodstvom komunistične partije zastopalo osnovno jedro Osvobodilne fronte, njene ustanovne skupine. Bil je toliko pomembnejši, ker je do njega prišlo v času, ko je Osvobodilna fronta zaprla svoja vrata vsem, ki bi na kakršenkoli način hoteli reševati svojo, kakor se je izrazil Boris Kidrič v že omenjenem članku, »bankrotirano preteklost«. Vodstvo Osvobodilne fronte je hotelo dokazati in je s tem dokazalo, da ni in tudi v bodoče ne bo nikogar izrinilo iz svojih vrst in ga opeharilo za sodelovanje v narodnoosvobodilnem boju, ne glede na politično in nazorsko pripadnost v preteklosti.

Izvršni odbor Osvobodilne fronte je bil razširjen septembra 1944, torej v času, ki smo ga že tedaj označevali kot končno razdobje narodnoosvobodilnega boja. Za nami je bil zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju, zgodovinsko zasedanje AVNOJ v Jajcu 29. novembra 1943, za nami je bilo I. zasedanje Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta, nova Jugoslavija je imela nacionalni komitee narodne osvoboditve — svojo prvo narodno vlado. Slovenski narodnoosvobodilni svet je izdal na I. zasedanju deklaracijo o vzpostavitvi nacionalnega komiteja osvoboditve Slovenije, to se pravi, dal je ustavopravno osnovo, da Slovenija kot sestavni del demokratične federativne nove Jugoslavije vzpostavi svojo lastno narodno vlado. Celotni razvoj graditve slovenske ljudske oblasti ni bil samo v koraku z razvojem narodnoosvobodilnega boja, ampak smemo trditi, da je z intenzivno in široko razvejano organizacijo tako pri najvišjih narodnih organih oblasti in uprave kot v narodnoosvobodilnih odborih kot nosilcih neposredne oblasti slovenskega naroda krenil izredno hitro in uspešno naprej in se izpopolnil že pred osvoboditvijo. Organizacija celotne javne uprave pri Slovenskem narodnoosvobodilnem svetu, izpeljana v odsekih kot republiških resorih za vsa področja notranjih zadev, gospodarstva, prosvete, zdravstva in kulture, organizacija javnega tožilstva in sodstva, funkcioniranje mnogih komisij in posebnih organov SNOS oziroma njegovega predsedstva, obsežna zakonodajna in uredbodajna dejavnost vrhovnih predstavniških organov in narodnoosvobodilnih odborov — vse to že v letu 1944 — dokazuje visoko stopnjo razvoja ljudske oblasti na Slovenskem in

njeno široko razvejano dejavnost. Razširitev izvršnega odbora Osvobodilne fronte naj bi tedaj manifestirala tudi to, da je prišel čas ustreznega razčlenjevanja javnega življenja tudi za vodstvo samo. Ves čas do tedaj je prvotni izvršni odbor Osvobodilne fronte, ki ga je zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju potrdil kot politično vodstvo in kot predsedstvo Slovenskega narodnoosvobodilnega odbora, dejansko v isti sestavi izvrševal trojno funkcijo: bil je politično vodstvo Osvobodilne fronte, parlamentarno predsedstvo in najvišji oblastveni izvršilni organ, to se pravi, narodna vlada Slovenije. Čas je tedaj narekoval, da se funkcija izvršnega odbora Osvobodilne fronte kot najvišjega političnega organa loči od najvišjih predstavniških in izvršilnih funkcij ljudske oblasti na Slovenskem.

Razširitev izvršnega odbora Osvobodilne fronte v septembru 1944 označuje torej izredno pomembno razdobje v političnem življenju slovenskega naroda, ko je v okoliščinah narodnoosvobodilnega boja že z gotovostjo gledal v bližnjo končno zmago in s tako perspektivo urejal svoje politično, državno in družbeno življenje. To dejanje dokazuje demokratizacijo slovenskega političnega življenja, povsem izčiščeno programsko usmerjenost vodstva osvobodilnega gibanja in ponovno zaupanje Komunistični partiji Slovenije kot neumorni in dosledni graditeljici enotnosti slovenskega naroda. Ta politična odločitev in stopnja, ki je bila dosežena v graditvi ljudske oblasti, je izredno mnogo pomenila za uspešen konec zadnjega obdobja narodnoosvobodilne vojne. Omogočila je izvršiti pravočasno in uspešno v duhu ustvarjene politične enotnosti vsa dejanja ob sami osvoboditvi (sestava prve slovenske vlade 5. maja 1945 v Ajdovščini je neposreden izraz tega). S tem je začrtala jasen razvoj celotnega političnega življenja tudi po osvoboditvi, razvoj, ki je v vsej globini in prepričljivo potrdil osnovni politični koncept, napravljen v letu 1941, in nazorno pojasnil logičnost celotnega procesa kovanja politične enotnosti slovenskega ljudstva.

Prvi kongres Osvobodilne fronte slovenskega naroda julija 1945 je manifestativno in v celoti sprejel tako politiko ter v smislu druge točke sklepa izvršnega odbora Osvobodilne fronte z dne 23. septembra 1944 potrdil takrat izvršeno razširitev IOOF.

VIRI

Sklep izvršnega odbora OF o razširitvi izvršnega odbora OF. Slovenski poročevalec, leto V, št. 15, oktobra 1944.

Zbor odposlancev slovenskega naroda od 1. do 3. oktobra 1943. Dokumenti. Ljubljana 1953.

Zapisniki o sejah izvršnega odbora OF. Arhiv inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani (dalje navajam arhiv IZDG).

Odlok o spojitvi narodnoosvobodilnega sveta za Slovensko Primorje z organi slovenske narodne oblasti z dne 19. februarja 1944. Gradivo iz arhiva IZDG.

II. zbor aktivistov Osvobodilne fronte 4. septembra 1944 v Črnomlju. Gradivo iz arhiva IZDG.

Razglas komandanta narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije z dne 15. septembra 1944. Arhiv IZDG.

Skupine, vključene v Osvobodilno fronto leta 1941. Arhiv IZDG.

Odlok o ustanovitvi prve slovenske vlade 5. maja 1945. Arhiv IZDG.

Prvi kongres Osvobodilne fronte slovenskega naroda julija 1945 v Ljubljani. Arhiv IZDG.